

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

בעניין:

המבקשת

ע"י ב"כ עוה"ד ר. אנושי

נגד

המתנגדת

ע"י ב"כ עוה"ד עמרם בלום

שושנה אברמסקו ת.ז. 5742259

המנוחה

פסק דין

- 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
  - 6
  - 7
  - 8
  - 9
  - 10
  - 11
  - 12
  - 13
  - 14
  - 15
  - 16
  - 17
  - 18
  - 19
  - 20
  - 21
  - 22
1. המנוחה [REDACTED] ילידת 1919, אלמנה ערירית (להלן: "המנוחה"), הלכה לעולמה ביום 18.7.98 במהלך אשפוזו במוסד לתשושי נפש "שושנת הכרמל".
  2. סמוך לאחר פטירת המנוחה, ביום 2.9.98, הגישה אחיינתה הגב' [REDACTED] (להלן: "המבקשת"), לרשם לענייני ירושה בחיפה בקשה לקיום צוואת המנוחה, אשר נערכה ונחתמה ביום 14.7.97, בפני שני עדים (הצוואה - מוצגת/9).
  3. הגב' [REDACTED], אף היא אחיינית של המנוחה (להלן: "המתנגדת") הגישה ביום 28.9.98, התנגדות לקיום הצוואה בטוענה כי הצוואה חסרת תוקף מאחר שבמועד החתימה סבלה המנוחה מליקויי שכלי ותפקודי ומאחר שבינה לבין המבקשת - הזוכה על פי הצוואה, התקיימו יחסי תלות, בעטיים היתה המנוחה נתונה להשפעה בלתי הוגנת של המבקשת ששללה את רצונה החופשי והבלתי תלוי של המנוחה.
  - לגרסתה, מאחר שהמבקשת שהיא נהנית על פי הצוואה, נטלה חלק בעריכתה, הצוואה בטלה. עוד נטען כי בהעדר אישור של העדים לצוואה כי המצווה הצהירה בפניהם שזו צוואתה - אין הצוואה עומדת בדרישת החוק והרי היא בטלה.
  - ביום 14.12.00 הגישה המתנגדת כתב התנגדות מתוקן, בו נוספה טענת התנגדות חדשה שהיא "הצוואה מיום 14.7.97 לא נחתמה על ידי המנוחה".

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

4 **רקע:**

1 המנוחה, [REDACTED], נולדה ב-1919.
 2 במשך שנים עבדה כמזכירה בכירה בחברת "ציס", שם הכירה את בעלה, שעבד אף הוא
 3 בחברה כמכונאי ראשי.
 4 המנוחה התגוררה ברח' [REDACTED] מאז נבנה הבית, ביוזמת קבוצה של עובדי "ציס" בשנת
 5 1953-1954.
 6 המנוחה נשאה לבעלה ב-1967, והתאלמנה בשנת 1974 (תצהיר המבקשת) לבני הזוג לא היו
 7 ילדים, ומאז התאלמנה חיה המנוחה בגפה.
 8

9
 10 למנוחה היו אחים ואחיות. שאף הם אינם בחיים היום. יורשיה על פי דין של המנוחה הם
 11 אחייניה.
 12 המבקשת הינה בת אח של המנוחה, ולה אחות, הגב' [REDACTED] ואח, [REDACTED]. וקשריה
 13 עמם אינם טובים.
 14

15 המתנגדת, אף היא אחיינית של המנוחה, בת אחותה. גם העדות [REDACTED] [REDACTED]
 16 [REDACTED] שהעידו מטעם המתנגדת, הן אחייניות של המנוחה (ואינן אחיות של המבקשת או
 17 המתנגדת).
 18

19 5. כעולה מעדות האחייניות, במשפחה המורחבת לא התקיימו קשרים הדוקים, והמפגשים
 20 היו בעיקר בארועים משפחתיים כגון חתונות.
 21

22 המנוחה, שהיתה אשה דעתנית ומשכילה, דברה מספר שפות, היתה מבוססת מבחינה
 23 כלכלית וקיימה אורח חיים עצמאי לאורך השנים וגם לאחר שהתאלמנה מבעלה.
 24 המנוחה הרבתה בנסיעות, ושהתה בחו"ל תקופות ממושכות.
 25

26 בין המנוחה לבין אחיה ואחייניה התקיים קשר רופף, לדברי האחייניות, בשל העדרותה
 27 לפרקי זמן ממושכים מהארץ (רי' עדות [REDACTED] [REDACTED]).
 28 עד שנת 1994 הגיעה המנוחה, מדי פעם לארועים משפחתיים ומאז 1995 לא נראתה אף
 29 בארועים אלה.
 30

31 של המנוחה עם [REDACTED] מקרוביה או עם חברים (עדות השכן מר' [REDACTED] עמ' 86).

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

- 1
- 2 המנוחה תוארה על ידי כל העדים, כאשה דעתנית, משכילה, עצמאית, קשה, עקשנית,
- 3 מחושבת, חסכנית ואפילו "קמצנית" (עמ' 101 לפרוטוקול) שלא שתפה איש בעניינה במיוחד
- 4 לא בעניינה הכספיים (עדויות) [REDACTED].
- 5
- 6 הגב' [REDACTED], עובדת חברת "צים" ומנהלת מחלקת הרווחה בחברה, הכירה את
- 7 המנוחה. מאז התאלמנה פגשה בה לעתים מזומנות בעת שהגיעה ללשכה. לדבריה, היא
- 8 היתה אשה עצמאית ונמרצת, ועל פי התרשמותה עד לשנת 1995 לא היתה לה כל בעיה
- 9 בריאותית או מנטלית. בשלהי שנת 1995, השתתפה המנוחה בטיול גמלאים לאילת ובמהלך
- 10 הטיול דווח לה על ידי עובדת המחלקה, שנתלוותה לטיול, הגב' [REDACTED], על התנהגות בוזרית
- 11 קיצונית ומדאיגה של המנוחה. בעקבות דווח זה, הנחתה העדה את הגב' [REDACTED] לפנות לשרותי
- 12 הרווחה במקום מגורי המנוחה, כדי שיבדקו את מצבה. כאמור, עד לארוע זה לא היתה
- 13 אינדיקציה לבעייה כלשהי בתפקודה של המנוחה. (למעט עדות [REDACTED] על שינויים בתפקוד
- 14 עוד קודם לכן - עדות [REDACTED] עמ' 86).
- 15
- 16 המבקשת, בת אח של המנוחה, גרושה, אם לשני ילדים, עבדה במשך שנים בחברת ביטוח
- 17 ופוטרה מעבודתה מסיבות שלא הובהרו. סמוך לאותה תקופה, בשנים 1989-1992 סבלה
- 18 מבעיות בריאותיות קשות שהצריכו אשפוזים וניתוחים.
- 19 מצבה הכלכלי היה עגום, היא התגוררה בדירה, בדמי מפתח, ברחוב אבן עזרא בחיפה ועמה
- 20 התגוררו בדירה ילדיה הבוגרים, בנה [REDACTED], בתה [REDACTED] ונכדתה של המבקשת (עמ' 38
- 21 לפרוטוקול).
- 22 לאורך התקופה שבין 1994 ועד מרץ 1996, עבדה המבקשת כמטפלת והשתכרה כ-2,500
- 23 ש"ח. חשבון הבנק שלה הוגבל בשנת 1994 עקב חובות שהצטברו (עמ' 39, 63 לפרוטוקול).
- 24
- 25 אין מחלוקת כי עד מרץ 1996 ניהלה המנוחה את כל עניינה לרבות העניינים הכספיים וענייני
- 26 הנדלין (דירות באנגליה, בנהריה ובחיפה), לבדה, מבלי ששתפה איש מבני משפחתה, שאף
- 27 לא ידעו את היקף רכושה.
- 28
- 29 המבקשת זכמה גם יתר בני המשפחה) לא עמדה בקשר הדוק עם המנוחה לפני 1996
- 30 למעשה עקב בעיות אישיות שלה - בעיות בריאות ומצוקה כלכלית, והן בשל העובדה
- 31 שהמנוחה החברת [REDACTED] שהעדר מהארץ לתקופות ממושכות בלא לעדכן אותה, או מי מקרובי

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 המשפחה האחרים אודות מועדי הנסיעה לחו"ל והחזרה לארץ. כאמור, עיקר המפגשים עם
2 המנוחה היה בארועים משפחתיים.

3
4 10. נסיעתה האחרונה של המנוחה לחו"ל היתה בשלהי 1994.

5
6 המפגש האחרון של המנוחה עם המשפחה המורחבת היה בארוע משפחתי, נשואי בן אחיה
7 של המבקשת, בסוף 1994, תחילת 1995.

8
9 לדברי בני המשפחה, הגב' [REDACTED] (אחות המבקשת) וגב' [REDACTED] בהזדמנות
10 זו נוצר הקשר המחודש בין המנוחה לבין המבקשת (תצהיר [REDACTED] סעיף 7).

11 11. הקשר בין המנוחה לבין המבקשת הלך והתהדק, האחרונה החלה לבקר בבית המנוחה
12 לעתים בלווית בתה, [REDACTED].

13
14
15 במרץ 1996 התפטרה המבקשת מעבודתה ובסמוך למועד זה ב-8.3.96 יפתה המנוחה את
16 כוחה לפעול בכל ענייניה (יפוי הכוח מצורף למסמכי המשטרה ת/16).

17
18 יפוי הכוח הופקד בבנק לאומי - בו התנהל חשבונה של המנוחה (עדות מר [REDACTED] - עמ' 91-90)
19 ובסמוך נמסר לה כרטיס אשראי על שם המנוחה ומאז אותו מועד נוהלו כל ענייניה הכספיים
20 של המנוחה על ידי המבקשת.

21
22 הודעות הבנק ודפי החשבון מוענו לביתה של המבקשת ברח' [REDACTED], ולא למענה של
23 המנוחה (ר' דפי החשבון נ/15).

24
25 12. כעולה מדפי החשבון של בנק לאומי, לחשבון הבנק של המנוחה הופקדו במהלך התקופה
26 שמאז מרץ '96 ועד לספטמבר 1997 - לבד מתשלומי הפנסיה של מבטחים (כ-4,000 ש"ח
27 לחודש) וקצבת מל"ל, סכומים נכבדים שנתקבלו מהפשרת כספים מקופת גמל "עצמה" של
28 המנוחה, מפקדונות פק"מ שהשתחררו, ומהמרת מט"ח והופנו לחשבון ע"ש של המבקשת
29 על ידי הודעת המבקשת - בהיקף של מאות אלפי ש"ח.

30

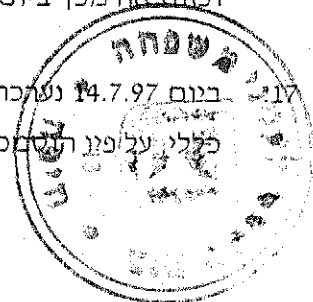
בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

13. סמוך לאחר קבלת יפוי הכוח, ביום 19/03/96, משכה המבקשת מחשבון המנוחה סך של 100,000 ש"ח במזומן, בהם השתמשה, לדבריה, לכיסוי חובותיה (לגרסתה ביוזמת המנוחה ובאשורה).
14. מאז יופה כוחה של המבקשת לפעול בחשבון ועד לספטמבר 1997 נמשכו מהחשבון למעלה מ-2,300,000 ש"ח, מתוכם למעלה ממיליון ש"ח בתקופה שבין מרץ 1996 ועד לסוף 1996.
- חלק הארי נמשך, בסכומים גדולים, חד פעמיים, וחלק באמצעות משיכות יומיומיות של מזומן באמצעות כרטיס האשראי בנוסף לחיוב החשבון בגין רכישות באמצעות כרטיס אשראי והוראות תשלום טלפוניות באמצעות כרטיס האשראי.
15. מרבית הכספים שנמשכו, הן במזומן והן בכרטיס האשראי, שמשו את המבקשת למחייתה: תשלום חשבונות ארנונה, מים, גז ודלק, חלק הופנו לחשבון הבנק של בת המבקשת, ושמשו למימון רכישת דירה עבור בת המבקשת, שהתשלום בגינה היה 240,000-250,000 דולר - כולו מחשבונה של המנוחה.
- לטענת המבקשת כל הסכומים שנמשכו, לרבות אלה שנועדו למימון רכישת דירה לבת המבקשת, נמשכו בידי המבקשת על פי בקשתה של המנוחה, אשר הביעה בכך את הוקרתה ותודתה למבקשת על טפולה המסור בה.
16. בשל המשיכות הגדולות והתכופות מהחשבון ועל אף הזרמת מאות אלפי שקלים לחשבון מתוך פקדונות שנפתחו מעת לעת ומשיכות מקופת הגמל עצמה של המנוחה, עמד חשבונה של האחרונה בראשית 1997 ביתרת חובה, ובמרץ 1997 הגיעה יתרת החובה ל-90,000 ש"ח.
- על פי הוראת המבקשת, במרץ 1997 הוזרמו לחשבון -150,000 מקופת הגמל עצמה ושוב ועל אף ההזרמה עמד החשבון לקראת יולי 1997 ביתרת חובה גדולה -60,000 ש"ח וכחוצאה מכך ביום 2/7/97 נחסם כרטיס האשראי של המנוחה על ידי הבנק.
- ביום 14.7.97 נערכה הצוואה נשוא הדיון שבפני, ובמקביל נערך ונחתם באותו יום יפוי כוח כללי על פניו הוסבה המבקשת לפעול בכל ענייניה של המנוחה.

בתי המשפט

עו. 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 על פי יפוי כח זה פנתה המבקשת לבנק הבינלאומי וביקשה להמיר פקדון מט"ח על שם
3 המנוחה ולהעביר את התמורה בסך - 1,189,086 ש"ח לחשבון העו"ש של המנוחה.

4
5 מיד לאחר הפקדת הסכום בחשבון המנוחה נמשכו מתוכו סך של - 300,000 ש"ח. שנתנו
6 למר [REDACTED], העד לצוואה, כהלוואה, וכן סך של - 800,000 ש"ח שהופקדו לחשבון בתה
7 של המבקשת. כל הפעולות בוצעו ע"י המבקשת עפ"י יפוי הכח.

8
9 18. המבקשת אשרה בתצהירה ובעדותה בפני כי כל הכספים שפורטו לעיל נמשכו על ידה על פי
10 הוראתה, לצרכיה ולממון רכישת הדירה עבור בתו [REDACTED] (עמי 39 ועמי 44-46 לפרוטוקול).
11 אך לטענתה הכל בידיעת המנוחה לבקשתה ובאשורה מראש.

12
13 המבקשת אשרה גם שהחזר ההלוואה בסך - 300,000 ש"ח על ידי [REDACTED] בוצע לידיה.
14 ולא חזר לחשבון המנוחה.

15
16 19. בנוסף לסכומי העתק שנמשכו מחשבונות הבנק של המנוחה, כמתואר לעיל, אשרה
17 המבקשת כי התמורה בגין דירת המבקשת בלונדון שנמכרה על ידי המבקשת, כמופת כוחה
18 של המנוחה, במהלך 1976, בסך 14,000 ליש"ט נתקבלה על ידה במזומן והופקדה לחשבון
19 בתה של המבקשת (עמי 58 לפרוטוקול).

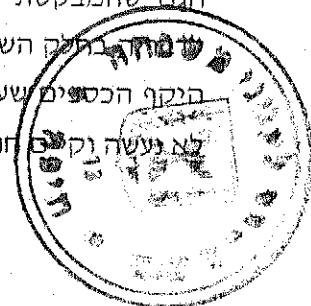
20
21 עוד התברר כי המבקשת טפלה בגביית כספים שנתקבלו בגין השכרת דירות המנוחה
22 בנהריה, ואין תיעוד על מה שארע עם כספים אלה.

23
24 20. סך משיכות הכספים מחשבונות המנוחה ומהכנסות מרכושה במרוצת התקופה שבין מרץ
25 1996 - ועד ספטמבר 1997, המתועדות במסמכי הבנק ואשר המבקשת אינה מכחישה אותן,
26 הגיעו לכ- 2,500,000 ש"ח בקרוב. (סכום זה כולל את התשלום בגין דירת לונדון).

27
28 הגם שהמבקשת מודה שמרבית הסכומים שנמשכו נועדו לצרכיה (ולצרכי בתה), הרי

29 הלקף הכספים שעברו בחשבון הסתבר לאחר מות המנוחה, שתשלום ארנונה עבור דירתה

30 לא נעשה וקיים חוב לעיריה.
31

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1

2 לנוכח התאור הקשה על מצבה של המנוחה ערב הוצאתה מביתה לאחר התערבות שרותי
3 הרווחה, וממצב העזובה בדירה, סביר להניח כי הסכומים שהוצאו לצרכי המנוחה עצמה
4 היו זניחים, מכל מקום אין כל ראיה להוצאה משמעותית של כספים לרווחתה של המנוחה.

5

6 21. בראשית 1996 פנתה המבקשת, בשם המנוחה לחברת "בזק", ובקשה להחליף את מספר
7 הטלפון השייך למנוחה ולקבוע תחתיו מספר חדש - חסוי. בני המשפחה לא עודכנו בשינוי
8 (עמ' 38 לפרוטוקול).

9

10 המבקשת טענה שעשתה זאת, לבקשת המנוחה שסבלה מהטרדות טלפוניות.

11

12 22. במהלך 1996-1997, לא קיימו בני המשפחה, לרבות האחייניות האחרות קשר עם המנוחה.
13 לדבריהן גם הקשר הטלפוני עמה נותק לאחר שהתקשרו לביתה ולא נענו ומאחר שבהמשך
14 נמסר להם על ידי המבקשת להם כי המנוחה נמצאת בחו"ל.

15

16 עד לאוגוסט 1997, לא היה דווח של גורם אוביקטיבי כלשהו על מצבה של המנוחה.
17 על אף פניה של מחלקת הרווחה של "צים" לשרותי הרווחה, בעקבות התנהגותה המוזרה
18 והמדאיגה של המנוחה במהלך טיול לאילת בסוף 1995, לא נערכה בדיקה יסודית של
19 שרותי הרווחה אשר לא יצרו קשר אישי עם המנוחה, והסתפקו בהודעתה של המבקשת,
20 בשיחה טלפונית, כי מצבה של המנוחה תקין וכי היא, המבקשת, זואגת לכל צרכיה. כדי
21 להפיס דעתם ולאחר הפצרות מרובות המציאה להם המבקשת אישור רפואי נושא תאריך
22 8.7.96 של ד"ר [REDACTED], שלטענתה היה רופא המשפחה של המנוחה, המעיד על מצבה
23 הבריאותי התקין. (על האישור הרפואי, בהרחבה, בהמשך).

24

25 23. חרף התרשומתם של שכני המנוחה על הדרדרות קשה במצבה ועל תנאי הזנחה ומצוקה
26 קשים בהם היא מצוייה (עדות מר [REDACTED] החל בעמ' 86) לא נעשתה מצידם פניה רשמית לכל
27 גורם שהוא עד ליום 25.8.97 שאז כתבה הגב' [REDACTED], שכנתה של המנוחה, מכתב לשרותי
28 הרווחה ובקשה את התערבותם הדחופה בענינה של המנוחה (המכתב מצוי בתיק הרווחה
29 מוצג נ/20) הפנייה נבעה ממצב ההזנחה של דירת המנוחה שהוזה מפגע קשה לדיירי הבית
30 (והתיק, סרוחן כבד, חולדות ועכברים - שמקורם בדירת המנוחה).

31

32 פנייה זו נאצתה את התערבות שרותי הרווחה, והביאה למפגש האישי הראשון של נציגי
שרותי הרווחה עם המנוחה, בסמוך לאחר קבלת המכתב, בסוף אוגוסט 1997.

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

24. במקביל לפניו השכנים, פנתה האחיינית הגב' [REDACTED] לשרותי הרווחה והתריעה על מצבה הקשה של המנוחה.

לדברי הגברת [REDACTED] היא חשבה שהמנוחה נמצאת בחו"ל ולכן לא ביקרה אותה ואולם כאשר ראתה באקראי, בראשית ספטמבר 1997, אור בוקע מביתה עלתה לדירה ונחרדה ממצבה הקשה של המנוחה (תצהירה ועדותה עמ' 116). היא הזעיקה את בנות הדודות שלה, [REDACTED] ובמקביל פנתה לשרותי הרווחה.

25. הגב' [REDACTED] העובדת הסוציאלית שערכה את הבקור הראשון בבית המנוחה בסוף אוגוסט 1997, התרשמה שהמנוחה אינה מסוגלת להסביר את מצבה. מצבה הפיסי היה נורא והצביע על חוסר תפקוד והזנחה קשה וממושכת. וכך על פי תאורה (עמ' 96 לפרוטוקול):

"אשה קשישה, שהיתה בעברה צובעת שער, כנראה, חצי מהשער לבן וחצי פרוע, זה נראה מחריד שערות על הפנים, צפרניים שחורות מלוכלכות, בגד מאד לא מסודר, מן חלוק מוזנח... המנוחה שאלה אם להביא לי עוגיות היא הסתובבה הלוך וחזור והיתה לא קשובה, כל הזמן רצתה להוריד את נעלי הבית שלה ורינה אמרה לה אל תוריד את הנעליים את תתקררי, וזה היה בקיץ כשיש שטיחים מקיר אל קיר, והיא לא נשמעה לה והורידה את הנעליים וצפורני רגליה היו מפותלות בתוך הבשר שלה..."

בתשובה לשאלת ביהמ"ש השיבה כי מצב השיער והצפורניים העיד על העדר טפול והזנחה לאורך חודשים רבים (עמ' 98).

הביקור תואם עם המבקשת, לאחר שלא ניתן היה ליצור קשר ישיר עם המנוחה עצמה. לדברי הגב' [REDACTED] בכניסתה הדירה היתה מסודרת למראית עין, אלא שבמטבח נתגלה מקרר מלא עובש, תולעים וסרחון. כל הארונות היו מלוכלכים ולא נראה סימן ליד מנקה או למזון או לתנאים מתאימים להכנת אוכל.

על הנקיון עמדה בנגוד לממצאים הקשים העיד להבנתה של העדה על נקיון שוחי ומתוכן במיוחד לקראת הבקור המתואם. (עמ' 96 לפרוטוקול).

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 בפגישה זו ובשיחת טלפון שנערכה לאחריה הונחתה המבקשת לפעול לתקון המצב, הן
2 ביחס לניקיון והגיינה של המנוחה והן באשר לניקוי יסודי של הדירה והדברת מזיקים.

3
4 לאחר תחילת מעורבותן של האחייניות [REDACTED], [REDACTED] ו[REDACTED] יאן [REDACTED] הוחלט
5 להפנות את המנוחה להערכה פסיכודיאגנוסטית, לפעול במקביל למינוי אפוטרופוס עבורה
6 ולמציאת פתרון מוסדי מתאים, באשר הובהר כי המנוחה אינה יכולה לדאוג לצרכיה
7 הבסיסיים.

8
9 26. ביום 12.10.97 הובאה המנוחה על ידי האחייניות, המתנגדות, לבדיקה אצל ד"ר [REDACTED]
10 מנהל המחלקה הפסיכוגריאטרית במרכז לבריאות הנפש בטירת הכרמל.

11
12 על יסוד הבדיקה נקבעו על ידו הממצאים כדלקמן:

13
14 "מדובר באשה הפועלת משיטיון

15 DEMENTIA ALZHEIMER'S TYPE

16 בדרגה שלא מאפשרת לתפקד באופן עצמאי בחייה היומיומיים
17 ולדאוג לעצמה. היא זקוקה למינוי אפוטרופוס על גופה ורכושה.
18 איננה מסוגלת להביע דעה לגבי מינוי האפוטרופוס..."
19 (חוות הדעת בתיק, מוצג נ/20).

20
21 27. בעקבות ממצאי הבדיקה, הוחלט בשרותי הרווחה לנקוט בהליכים למינוי אפוטרופוס
22 למנוחה, ובהמשך למצוא עבורה סדור מוסדי מתאים.

23
24 בתסקיר מיום 16.11.97, של פקידת הסעד לסדרי דין הגב' [REDACTED], שהופנה לבימ"ש
25 נכתבו הדברים הבאים:

26
27 הינה קשישה אלמנה, חולת אלצהיימר עם הפרעות קשות ברצון

28
29 מתגוררת בדירתה בסכון עצמי, בהזנחה קשה, מצב תזונתי ירוד ובהגיינה
30 אישית וסביבתית ירודים ביותר. היא אינה מודעת לתומרת מצבה ומאמינה
31 כי יכולה לדאוג לעצמה ללא עזרה. אינה משתפת פעולה ומסרבת לקבל
32 עזרה. בהתאם לחוות הדעת של ד"ר [REDACTED] היא עלולה לסכן את עצמה.
33 אינה מסוגלת לתפקד באופן עצמאי בחיי היום יום נזקקה לטיפול והשגחה
34 24 שעות ביממה ולמינוי אפוטרופוס עליה.

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 לאחרונה נרתמה המשפחה לעזרתה של [REDACTED] והאחינים - כל אחד בדרכם
3 הם מבקשים לבוא לעזרתה ולדאוג לה. אולם בפועל הם לא הצליחו עד עתה
4 להביא לשינוי ושפור משמעותי במצבה.
5 בין האחינים קיימות מריבות, חוסר אמון, האשמות קשות של ניצול לרעה
6 את מצבה על ידי האחינית [REDACTED] ונגודי אינטרסים המקשים עליהם
7 לפעול לטובתה הבלעדית של [REDACTED].

8
9 לאור האמור לעיל, לפי מיטב הכרתי המקצועית קיים צורך דחוף ביותר
10 במינוי אפוטרופוס ניוטראלי ל [REDACTED] לדאגה לצרכיה הקיומיים והיום
11 יומיים, למניעת ניצול לרעה את מצבה, למימוש כספיה וחשכונותיה
12 לטובתה ורווחתה הבלעדיים, הפעלת שקול דעת עניני ומקצועי בהכנסת
13 טיפול הולם ל [REDACTED] או לחלופין סדורה במסגרת מוסדית מתאימה.

14
15 לאור זאת, הנני ממליצה לדחות את בקשתה של האחינית [REDACTED]
16 ולמנות את הקרן לטיפול בחסויים אפוטרופסים כחוק ל [REDACTED] אשר
17 מינויים ישרת את טובתה.
18 כאמור לעיל האחינים הביעו את הסכמתם בכתב למינוי הקרן לטיפול
19 בחסויים ובשיחה עם המועמדת [REDACTED] היא ציינה כי לא תביע
20 התנגדות למינוי אפוטרופוס ניוטראלי".

21
22 28. המבקשת לא המתינה ליוזמה של פקידת הסעד בענין זה, והיא פנתה ביוזמתה לעורכת הדין
23 [REDACTED] (עורכת הצוואה) והסמיכה אותה לפתוח בהליכים למנויה כאפוטרופא למנוחה.
24 בהסתמכה על חוות הדעת של ד"ר [REDACTED], ותוך המנעות מציון העובדה כי לחסויה קרובי
25 משפחה נוספים המעורבים כיום בעניינה וכי שרותי הרווחה מטפלים אף הם בענין.
26

27 הבקשה הוגשה לבית המשפט ביום 27.10.97.

28
29 29. בעקבות תסקיר פקידת הסעד, הגב' [REDACTED], בה הביעה הסתייגות ממינוי המבקשת
30 אפוטרופא למנוחה, מונה לה אפוטרופוס חיצוני - הקרן לטיפול בחסויים.

31
32 בהמשך נמצאה למבקשת מסגרת מוסדית לתשושי נפש, בבית האבות "שושנת הכרמל".
33 במהלך אשפוזה בבית האבות, נפלה, נגרם לה שבר בצוואר הירך והיא הלכה לעולמה ביום
34

35
36 עד כאן העובדות שיש כחו בפני ואינן שנויות במחלוקת.
37

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 המבקשת עותרת לקיומה של הצוואה, בטוענה כי הצוואה מהווה ביטוי לרצונה האמיתי
2 והחופשי של המנוחה, להקנות למבקשת את רכושה, כהוקרה על טפולה המסור בה לאורך
3 השנים.

4 המתנגדת גורסת כי הצוואה בטלה, מחמת פגם שבצורה, ומחמת היותה של המנוחה נתונה
5 ללחץ והשפעה בלתי הוגנת של המבקשת ומפאת מצבה הבריאותי, ששלל ממנה הבנת טיבה
6 של הצוואה. עוד נטען כי החתימה הנחזית להיות חתימתה של המצווה, אינה חתימתה.

7
8
9 הפגם בצורתה של הצוואה: 31

10
11 דרך עריכתה של צוואה בעדים נקבע בסעיף 20 לחוק הירושה הקובע לאמור:

12 "צוואה בעדים תהיה בכתב, תצויין בתאריך ותיחתם ביד המצווה בפני שני
13 עדים לאחר שהצהיר בפניהם שזו צוואתו; העדים יאשרו באותו מעמד
14 בחתימת ידם על פני הצוואה שהמצווה הצהיר וחתם כאמור".

15
16 צוואה בעדים שנערכה בהתאם להוראת סעיף 20 לחוק חזקה עליה שהיא כשרה ועל
17 המתנגד לקיומה להזכיח כי היא פסולה.

18
19 קיומו של פגם באחד ממרכיבי הצוואה פוגע בחזקה זו ומעביר את נטל הראיה ל"הוכחת
20 אמיתותה" אל המבקש לקיימה.

21 חוק הירושה מאפשר לבית המשפט לתת תוקף אף לצוואה "פגומה" בצורתה.
22 על פי הוראת סעיף 25 לחוק מוסמך בית המשפט לקיים צוואה למרות הפגם אם שוכנע
23 ב"אמיתותה".

24
25 המונח "אמיתות הצוואה" פורש בפסיקה כגמירת דעתו של המצווה. הכשרתה של הצוואה
26 על אף פגם שנפל בצורתה נועד לקיים את רצונו וכוונתו האחרונים של המצווה, ואולם זאת
27 רק לאחר שבית המשפט ישתכנע כי אין ספק בדבר כוונתו של המנוח:

28
29 "המחוקק להיטיב עם עושי צוואה כאשר משום מה נמצא פגם
30 בצורה או בהליך, ולא לבטל צוואתם בגלל אותו פגם - אך עשה זאת כאשר
31 אין ספק שהצוואה היא אמיתית היינו שהיתה גמירת דעת שקולה ומוחלטת
32 לעתיד. הצוואה בתכנה כפי שמובא לקיום" (דברי השופט קיסטר בעניין
33 שרעבי, סוברי, פ"ד כה (1) 429, 432).

34

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 וכן ר' גם ע"א 217/74 גמזו נ' גולוב, פ"ד כט (2) 337; ע"א ; 130/77 עוזרי נ'
2 עוזרי, פ"ד לג (346) (2); ע"א 588/82 ראובני נ' ינאי, פ"ד לט (2) 721.

3
4 לפיכך, הוכחת אמיתות הצוואה, מחייבת, הוכחת צלילות דעתו של המנוח והוכחת העדר
5 פגם ברצונו החופשי, ובין היתר העדרה של השפעה בלתי הוגנת שיש בה כדי לפגום ברצונו
6 החופשי של המצווה.

7
8 33. המחוקק ייחס חשיבות לצורת הצוואה, לתקינותה ולהעדר פגמים צורניים בה. הודגש לא
9 אחת בפסיקה כי הדרישה הצורנית אינה מטרה בפני עצמה, אלא אמצעי שנועד לתת ביטוי
10 לגמירת דעתו של המצווה ולרצינותו של המסמך (רי שילה - פרוש לחוק הירושה, תשכ"ה -
11 עמ' 288).

12
13 העמידה על הדרישה הצורנית נועדה להבטיח כי הצוואה צוואת אמת היא המבטאת את
14 גמירת הדעת והרצון החופשי של המצווה. פגם בצורה נתפס כתמרור אזהרה ביחס
15 לאמיתות הצוואה השולל את חזקת התקינות שמקימה צוואה ערוכה כדין.

16
17 מטעם זה מורה ההלכה כי פגם באחד המרכיבים הצורניים הנדרשים, בהתאם לסעיף 20
18 לחוק מעביר את הנטל הראייה בדבר אמיתות הצוואה אל המבקש לקיימה.

19
20 34. בעניינו אין מחלוקת כי אין במסמך אשור של העדים על כך שהמנוחה הצהירה בפניהם שזו
21 צוואתה, כנדרש בסעיף 20 לחוק.

22
23 בשל הפגם האמור על המבקשת לקיים את הצוואה לשכנע את בית המשפט באמיתותה של
24 הצוואה מיום 14.7.97 ובכלל זה שהמנוחה ידעה את טיבה, שהיתה בדעה צלולה ושלא
25 הופעלה עליה השפעה בלתי הוגנת.

26 (ור' לענין זה ע"א 4885/00 מרגלית כהן ו-7 אח' נ' עזרא גזולי פד"י נ"ה 5, 941).

27
28 35. השפעה בלתי הוגנת:

29
30 (א) לחוק הירושה, תשכ"ה - 1965, קובע לאמור:

31
32 "תוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה
33 או תרמית בטלה".

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

הנחת המוצא של החוק היא שהצוואה כשרה.
הנטל להוכיח שהמצווה עשה את צוואתו מחמת השפעה בלתי הוגנת מוטל על הטוען לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, וכל ספק בעניין זה פועל לטובתו של מבקש הקיום. כל עוד אין ראיה מהימנה על קיומה של השפעה בלתי הוגנת, תקויים הצוואה.

בפרשת בן נון (ע"א 423/75, פד"י ל"א (1), 372), נקבע, שכאשר נלמד מנסיבות המקרה כי התקיימה תלות מקיפה ויסודית של המצווה בנהנה, והצוואה השנויה במחלוקת היא בעליל לטובת הנהנה, נטל ההוכחה יעבור אל המבקש את קיום הצוואה.

כאמור, קיום תלות של המצווה בנהנה הינו התנאי העיקרי להקמתה של החזקה, על פיה פעל המצווה בעשותו את הצוואה שלא מרצונו החופשי אלא תחת השפעת תלותו בנהנה. כדי שהתלות יהיה בה כדי להקים את החזקה, נדרשת הוכחה כי התלות היא מקיפה ויסודית עד כי ניתן להניח שנשלל רצונו החופשי והבלתי תלוי של המצווה.

36. בפסיקה שדנה בעניין התלות נעשה שימוש במבחנים הבאים, שבית המשפט עשוי להסתייע

בהם בבואו להכריע בשאלה זו:

א. מבחן העצמאות.

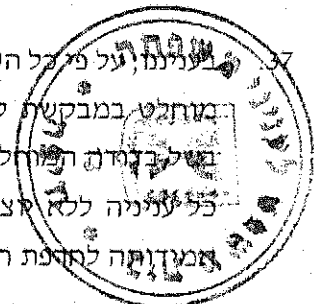
ב. מבחן הסיוע.

ג. מבחן הקשר עם בני אדם אחרים.

ד. מבחן נסיבות עריכת הצוואה.

כל אחד מהמבחנים עשוי לסייע בגיבוש ההכרעה בעניין קיומה של תלות, ואולם אין מדובר ברשימה סגורה ובית המשפט יכול לעשות שימוש במבחנים נוספים (פרשת בן-נון, פרשת מרום וכן דנ"א 1516/95 מרום נ' היועמ"ש - פד"י נ"ב (2), 813, ע"א 2800/93 יעל שטיינר נ' המפעל לעזרה הדדית של ארגון מרכז אירופה, פד"י נ' ע"א (3), 338).

37. בעניינינו, על פי כל העובדות שהוכחו בפני לא יכול להיות ספק כי המנוחה היתה תלויה באופן מוחלט במבקשת לספק צרכי החיים הבסיסיים בשל מצבה הבריאותי הנפשי והמנטלי, בשל בדידת המוחלט מכל קשר חיצוני ובשל ההשתלטות המוחלטת של המבקשת על ניהול כל ענייניה ללא יוצא מן הכלל, ועקב הניצול הציני של מצבה, שהביא את המנוחה, חרף המנדוטה להחזיק רעב ולהזנחה בריאותית פיזית והגיינית קשה.

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 38. כעולה מחומר הראיות, נותק הקשר של המנוחה עם העולם מחוץ לביתה מאז שנת 1995,
3 ולכל המאוחר ראשית 1996.

4 על אף שבעבר הרבתה לנסוע לחו"ל והשתתפה בפעילות צבורית וחברתית בין היתר
5 במסגרת מועדון הגימלאים של צים, מאז 1995 לא עזבה את הארץ לא נראתה במפגשים
6 חברתיים ולא הופיעה כמנהגה, מעת לעת אצל מנהלת מחלקת הרווחה בצים הגב' [REDACTED]
7 (ר' עדותה עמ' 91).

8
9 היא לא הופיעה עוד לארועים משפחתיים.
10 אף הקשר הלא תכוף והלא סדיר עם האחיינות חדל, משלא צלח בידן ליצור עמה קשר
11 טלפוני, ובדיעבד הסתבר כי בראשית 1996, הוחלף מספר הטלפון שלה והפך חסוי, לבקשת
12 המבקשת, מבלי שקרובי המשפחה עודכנו בשינוי.
13 לבני משפחתה ולאנשים שהיו עמה בקשר בעבר נמסר על ידי המבקשת כי היא נמצאת
14 בחו"ל (ר' עדות המתווך [REDACTED] עמ' 92 ועדות [REDACTED] (עמ' 116)).
15 גם הקשר הטלפוני שקיימה המנוחה עם אחותה, אם המבקשת, הופסק כאשר מספר
16 הטלפון של האחות הוחלף (הפעם ביוזמת אח המבקשת, מטעמיו הוא).
17

18
19 39. המנוחה שעד ראשית 1996 נהלה את כל עניניה לבד - לרבות מכירת דירות בחו"ל, השכרת
20 הדירות בנהריה, נהול כספי של חשבונות הבנק - חדלה באחת מטפול בכל אלה.

21
22 עם הפקדת יפוי הכח בידי המבקשת במרץ 1996 נותק הקשר בין המנוחה לבין כל הגורמים
23 עמם עמדה בעבר בקשר.

24
25 אין ולא עדות אחת של עובדי הבנקים שהמנוחה פנתה או הגיעה בעצמה לבנק וכמוכח
26 המבקשת היא זו שפעלה בחשבונות המנוחה כעולה על רוחה וללא התערבות כלשהי מצד
27 המנוחה, תוך משיכת סכומי עתק מהחשבונות והכנסתם למצב של משיכות יתר בסכומים
28 גדולים על אף הזרמה שוטפת ובלתי פוסקת של כספים שהופנו מחשבונות פק"מ, מט"ח

29
30
31 כל הפעולות נעשו בידי המבקשת באמצעות יפוי הכח שניתן בידה.

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

- 1 לא הובאה ולוא ראייה אחת להמחאה שנכתבה על ידי המנוחה עצמה לפקודה בכתב ידה או
2 להוראה טלפונית ישירה שלה לבנק.
3
- 4 דווחי הבנק, לרבות דפי החשבון נשלחו למענה של המבקשת ברח' [REDACTED] (כמוכח
5 מהדפים מוצג נ/15) והוסתרו מן המנוחה.
6
- 7 40 המנוחה ששלטה במספר שפות, נהגה לנסוע לחו"ל לעיתים תכופות ולתקופות ממושכות
8 החזיקה מספר דירות באנגליה. נהול הדירות לאורך השנים נעשה על ידה והיא מכרה את
9 כולן זולת אחת ערב שובה לישראל לצמיתות.
10 דירה אחרונה שנותרה בבעלותה בלונדון, נמכרה על ידי המבקשת בשנת 1996. כאשר כל
11 נהול המו"מ למכירה בוצע על ידי המבקשת, שנסעה לצורך זה לאנגליה. החוזה נחתם על פי
12 יפוי כח של המנוחה והמבקשת היא זו שקבלה לידיה את התמורה, במזומן. התמורה לא
13 הופקדה בחשבון המנוחה, אלא בחשבון בתה של המבקשת.
14
- 15 כאשר התעוררה בעיה בזיהוי חתימות בהקשר למכירת הדירה, לא היתה פנייה למנוחה
16 לברור, אלא למבקשת וזו פעלה, באמצעות עו"ד [REDACTED] שמעולם לא עמד בקשר עם המנוחה,
17 לאשור החתימה.
18
- 19 41 המתווך [REDACTED] אשר לאורך שנים רבות עמד בקשר ישיר עם המנוחה בטפול בהשכרת שתי
20 דירות שבבעלותה בנהריה, ספר שבראשית 1996 אבד עמה הקשר. כאשר ניסה ליצור עימה
21 קשר טלפוני על פי מספר שהיה ברשותו - לא נענה.
22
- 23 לאחר נתוק הקשר הבלתי מוסבר, התייצבה אצלו המבקשת, מסרה שהמנוחה נמצאת
24 בחו"ל (עדות [REDACTED] עמ' 92) ובקשה לגבות את הכספים שהתקבלו עבור השכירות, תוך
25 הצגת יפוי כח. יפוי הכח עורר את חשדו של המתווך. המבקשת נמנעה באותו שלב מהפניית
26 המתווך אל המנוחה עצמה כדי לבדוק עמה את אמיתות יפוי הכח וכאשר דרשה מן המתווך
27 לפעול על פי יפוי הכוח, פנה המתווך בתלונה למשטרה.
28
- 29 לא יצרה המנוחה בעצמה קשר עם המתווך או עם המשטרה.
30 תחת זאת, המבקשת לעו"ד [REDACTED], מי שעמד אתה בקשר עם מכירת הדירה בלונדון
31 משרות יפוי הכוח. עו"ד [REDACTED] שהיה אותה עת בעל ותק של שנה במקצוע,

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 ואחיו של רוכש הדירה בלונדון, מעולם לא עמד בקשר עם המנוחה, ואף על פי כן הוטל עליו,
 2 על ידי המבקשת לפעול בשמה של המנוחה ל"הכשרת" יפוי הכח ולגביית שכר הדירה.
 3
 4 בכל פרשת המו"מ בקשר לדירות בנהריה, לא היתה כל התערבות אקטיבית ישירה ובלתי
 5 אמצעית של המנוחה, הגם שהתברר שבנגוד לדברי המבקשת למתווך נמצאה המנוחה
 6 בישראל והיתה זמינה בטלפון (שכאמור מספרו היה ידוע רק למבקשת).
 7
 8 42. מאז 1996, לא עמדה המנוחה בקשר ישיר ובלתי אמצעי עם יועץ משפטי, בהקשר לעסקיה
 9 המגוונים.
 10 המבקשת היא שפנתה בשמה לעורכי דין שלא היה להם קשר או הכרות מוקדמת עם
 11 המנוחה.
 12 כך למשל נבחר עו"ד [REDACTED] להכשיר את יפוי הכוח, ולפעול לגביית שכר הדירה עבור הדירות
 13 בנהריה.
 14 אותו עו"ד, גם נתבקש על ידי המבקשת, לעמוד בקשר עם הבנק הבינלאומי כדי לאשר את
 15 כשרות יפוי הכוח שבידי המבקשת, על פיו הורתה לבנק להמיר 90,000 ליש"ט ולהעבירו
 16 לחשבון הבנק של המנוחה. הוראה זו עוררה את חשדם של פקידי הבנק והם סרבו לבצעה
 17 (עדות מנהל הבנק הבינלאומי עמ' 80 לפרוטוקול).
 18
 19 על אף שהבנק מצוי בקרבת מגוריה של המנוחה, ועל אף הסרוב לפעול בחשבונה על פי יפוי
 20 הכח, לא באה המנוחה בעצמה, או בלווית המבקשת לבנק כדי לבדוק את פשר הסרוב.
 21 המבקשת פנתה בשם המנוחה לעו"ד [REDACTED] ברי"ג, שלחה לו פקס בשם המבקשת בו הורתה
 22 לו לפנות לבנק בבקשה להורות לו לכבד את הוראת ההמרה. בעקבות פניית עוה"ד [REDACTED]
 23 לבנק ואשור כשרות ההוראה הומר המט"ח - ובחשבון המנוחה הופקדו - 1,189,086 ש"ח,
 24 שנמשכו מייד על ידי המבקשת (הדבר היה באוגוסט 1997).
 25
 26 כאמור בשתי הזדמנויות (פרשת דירות נהריה ופרשת בנק לאומי), כאשר התעורר ספק
 27 בדשמת יפוי הכח, לא היתה כל יוזמה או פעולה ישירה ובלתי אמצעית של המנוחה
 28 לגורמים המתאימים - שהיתה יכולה לסלק באחת את החשש שהתעורר.
 29
 30 הודעה במכתב מכל אלה הוא כי המנוחה חדלה מכל פעילות עצמאית בכל עניינה
 31 הרכשיים. ניהול חשבונות הבנק, ניהול הדירות בארץ, מכר הדירה באנגליה, התקשרות
 32 עם עורך דין וכיוצ"ב.

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קיין

- 1
2 בנהול עניינה הרכושיים היתה המנוחה תלויה תלות מוחלטת במבקשת (וזה כמוכח לא
3 פעלה לטובתה).
4
5 43. לא רק ענייני הרכוש של המנוחה נוהלו תוך תלות מוחלטת במבקשת אלא גם כל העניינים
6 הקיומיים היומיומיים.
7
8 כך למשל הוחלף בראשית 1996 מספר הטלפון בבית המנוחה ובמקומו ניתן מספר חסוי.
9 המבקשת היא שפעלה אצל "בזק" בענין זה תוך שימוש ביפוי הכוח. (אם כי לטענתה
10 לבקשת המנוחה - עמ' 38 לפרוטוקול). אנשים שעמדו עם המנוחה בעבר בקשר (קרובי
11 משפחה, המתווך, פקידי הבנק) לא עודכנו בשינוי וכתוצאה מכך נותק הקשר שלהם עם
12 המנוחה.
13
14 44. גם בעניינה הרפואיים לא פעלה המנוחה באופן עצמאי. כמוכח מאז 1996 לא פנתה לטפול
15 רפואי והקשר שלה עם רופאת המשפחה שלה במרפאת "רש" נותק.
16
17 כאשר נדרש אשור רפואי, לבקשת שרותי הרווחה, (עדות [REDACTED] עמ' 94) ובהמשך לצורך
18 הצוואה לא המנוחה יצרה קשר עם רופא, אלא המבקשת היא שעשתה זאת.
19
20 במקום שהמנוחה תפנה ביוזמתה, או תלויה ע"י המבקשת לרופאת המשפחה במרפאה
21 שליד ביתה (במרחק הליכה), שם מצוי היה תיקה האישי, נבחר על ידי המבקשת רופא
22 אלמוני, ד"ר [REDACTED] שלא הכיר את המנוחה ולא נמנה עם צוות המרפאה הקבועה.
23 על פי המלצת ד"ר [REDACTED] שהוזמן לבית המנוחה, לצורך המצאת האשור הרפואי,
24 לשירותי הרווחה, פעלה המבקשת להעברת תיקה הרפואי של המנוחה מהמרפאה הסמוכה
25 לביתה למרפאה בה עבד ד"ר [REDACTED] ב"רכסים". גם כאן אין עדות ליוזמה או פעולה
26 עצמאית של המנוחה לטפול בעניינה הרפואיים.
27
28 45. כמובן מעדותה הקשה של עובדת הרווחה הגבי [REDACTED] עולה כי בסמוך למפגש עמה באוגוסט
29 1997 (בהמשך וחצי לאחר מועד עריכת הצוואה), המנוחה לא היתה מסוגלת לדאוג לעצמה
30 בכל העניינים הקיומיים: נקיון אישי והגינה, טפוח בסיסי, נקיון הדירה והכנת אוכל.
31

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 מתאורה של הגב' [REDACTED] (עמ' 96 לפרוטוקול) עולה כי מצב ההזנחה האישית והעזובה הקשה
2 בדירה, היתה תוצאה של חוסר תפקוד בסיסי לאורך תקופה ממושכת, ולא מצב רגעי, זמני,
3 שהתהווה בסמוך לבקור.

4
5 לנוכח חסר התפקוד של המנוחה, כמתואר לעיל, עולה כי היא היתה תלויה תלות מוחלטת
6 במבקשת לספוק צרכיה הבסיסיים ביותר - ניקיון, השגחה, טפול בדירה, הכנת מזון וטיפול
7 רפואי.

8 המבקשת אשרה בפני הגב' [REDACTED] את התלות האמורה - וטענה שהיא מספקת למנוחה את כל
9 צרכיה (אם כי כפי המוכח לא בהצלחה).

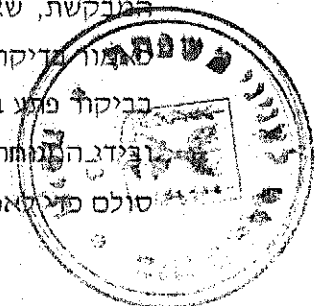
10
11 46. אין ולא עדות אחת של אדם כלשהו שעמד בקשר בלתי אמצעי עם המנוחה מאז השתלטה
12 המבקשת על חייה, לא מי מבני משפחתה, חבריה, מכריה, רופא, עורך דין, בעל חנות או
13 נותן שרותים אחרים, מבין אלה שעל פי ההגיון ודרך החיים אמורה היתה המנוחה לפגוש
14 במרוצת התקופה מאז ראשית 1996 ועד להתערבות שרותי הרווחה באוגוסט 1997, אילו
15 היתה לה מידת עצמאות ולוא אך מינימלית בניהול שגרת יומה.

16
17 47. הניתוק המוחלט מהעולם והתלות הבלתי מסוייגת של המנוחה במבקשת מוכחת גם מדברי
18 פקידת הסעד הגב' [REDACTED] (תצהירה נ/18 ועדותה בפני).

19
20 מדברי הגב' [REDACTED] עלה כי כל הנסיבות ליצור קשר עם המנוחה באופן ישיר עלו בתוהו. כדי
21 לקבוע פגישה עם המנוחה בביתה נזקקו לתאום עם המבקשת (עדות [REDACTED] עמ' 95). שיחות
22 טלפון לבית המנוחה, בכוונה לשוחח עמה, או שלא נענו כלל או שנענו על ידי המבקשת.
23 בדיעבד הסתבר, כי עוצמת הצלצול של הטלפון בבית המנוחה הונמכה עד כדי חוסר
24 אפשרות להבחין בשיחה נכנסת (עדות גב' [REDACTED] עמ' 98).

25
26 לכל הביקורים של גב' [REDACTED], לבדה ועם אחרים בדירת המנוחה, נדרש תאום מראש עם
27 המבקשת, שאפשר לאחרונה להערך לבקור ולשוות לדירה מראית עין מסודרת (אם כי
28 סמך בדיקה יסודית גלתה את עומק ההזנחה).

29 בביקור פתע בלתי מתואם של פקידי הסעד נמצאה המנוחה לבדה בדירה, כשהדירה נעולה
30 ובדג המנוחה לא היה מפתח. נסיונותיה באותה הזדמנות להגיע לחלון הדירה, באמצעות
31 סולם [REDACTED] לאפשר כניסת המבקרים הביתה הופסקו מחשש לחייה (עמ' 95 לפרוטוקול).

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 העולה מכל האמור לעיל הוא כי מאז 1996, אבדה המנוחה לחלוטין את עצמאותה בטיפול
3 בכל ענייניה, כפי שהיה בעבר. התפתחה תלות בלתי מסויגת במבקשת בכל נהול חייה של
4 המנוחה. הקשר של המנוחה עם העולם החיצוני נותק לחלוטין או כמעט לחלוטין, והיא
5 בודדה מכל מי שעמד עמה בקשר על ידי חסימת הטלפון וטענות הכזב שהמנוחה מצויה
6 בחו"ל. (לענין העדר העצמאות התלות והבדוד ומשקלם על הוכחת התלות ר' דני"א 1516/95
7 מרוס נ' היועמ"ש, תקדין - על 98 (2), 1831, פסקאות 11-14).

8
9 מבחן נסיבות עריכת הצוואה: 48

10
11 סעיף 35 לחוק הירושה קובע כי מי שלקח חלק בעריכת צוואה - הוראת הצוואה המזכה
12 אותו בטלה. התערבות הנהנה יכול שלא תגיע עד כדי לקיחת חלק בעריכת הצוואה, אולם
13 תהווה ראייה לכאורה להשפעה בלתי הוגנת על המצווה, או לפחות שקול רלוונטי להקמת
14 חוקה בדבר קיומה של השפעה כזאת עליו (דני"א מרוס - שם, פסקה 15).

15
16 צוואת המנוחה נערכה על ידי עורכת הדין [REDACTED], במשרדה. 49
17 המנוחה הובאה למקום על ידי המבקשת.
18 להכנת הצוואה וחתירתה שנעשו באותו מועד - לא קדמה פגישה או אפילו שיחת טלפון של
19 עוה"ד עם המצווה (עדות [REDACTED] - עמ' 9).

20 העדים לצוואה היו עוה"ד [REDACTED] ואביה מר [REDACTED].

21
22 עוה"ד הגב' [REDACTED] העידה כי היתה לה הכרות קודמת עם המנוחה.
23 לדבריה ההכרות נוצרה, עקב היותה של המנוחה לקוחה של אביה של עוה"ד [REDACTED] - מר
24 [REDACTED]
25 היא ניסתה לטעון (בחצי פה) כי נתנה למנוחה בעבר יעוץ משפטי, דא עקא לא השכילה
26 לאמת את טענתה בעובדות מוכחות.

27
28 כעולה מעדות האב, [REDACTED], היו בינו לבין המנוחה קשרי ידידות שנוצרו עקב היותו בעל
29 [REDACTED], בו נהגה המנוחה לקנות.

30

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 אלא שמעדותו עולה כי האטליז שנהל בכרמל, אליו נהגה המנוחה להגיע, לטענתו, נסגר עוד
2 ב-1966 (עמ' 30 לפרוטוקול) ובאותה תקופה היתה עו"ד [REDACTED] ילדה צעירה (עמ' 10
3 לפרוטוקול).

4
5 קשה לקבל כי הכרות על בסיס כזה, מן העבר הרחוק ולא על יסוד קשר מקצועי, יביא אדם
6 כלשהו למשרדו של עוה"ד לעריכת צוואה, וזאת אף בלא שיחה מוקדמת. זאת ועוד,
7 המנוחה היתה אשה משכילה, עצמאית ומעורה היטב בעסקים אותם נהלה לאורך שנים
8 בהצלחה וסביר להניח שבמהלך נהול ענייניה גם עמדה בקשר עם עורכי דין, ולא נטען כי
9 עוה"ד [REDACTED] נמנתה עליהם.

10 כמוכח מעניינים אחרים, מאז נכנסה המבקשת לחייה, המנוחה לא יצרה קשר עם עו"ד
11 בעצמה והמבקשת הביאה עו"ד מזדמנים לטפול בענייניה. כך למשל היה בפרשת עו"ד [REDACTED].

12
13 מאידך, דווקא למבקשת היתה הכרות קודמת עם עו"ד [REDACTED] אשר בין היתר טפלה בענייני
14 המעמד האישי שלה. מעבר לכך טרחה עו"ד [REDACTED] להדגיש כי בנה של המבקשת הוא הספר
15 האישי שלה (עמ' 9 שורה 22).

16 עו"ד [REDACTED] גם ספרה שהמנוחה לא שלמה לה עבור עריכת הצוואה.

17
18 המסקנה המתבקשת היא שתפקידה של המבקשת לא היה רק בהבאתה הפיזית של
19 המנוחה לעו"ד [REDACTED], אלא אף בבחירתה כעורכת הצוואה.

20
21 מדברי עורכת הדין גם עולה, כי בהעדר שיחה מוקדמת עם המנוחה, עריכת הצוואה,
22 הדפסתה והחתימה עליה היו באותו מעמד כאשר במקום נוכחת המבקשת (אם כי עוה"ד
23 עמדה על כי במעמד החתימה עצמה המבקשת לא היתה נוכחת בחדר).

24
25 50. אם תאור הרקע לקשר בין המנוחה לבין עורכת הדין, אינו מעורר אמון, בלשון המעטה, הרי
26 הארועים הכרוכים בפרשת ההלוואה למר [REDACTED], אביה של [REDACTED] והעד השני לצוואה,
27 מטילים צל כבד על נסיבות עריכת הצוואה.

28
29 51. מצולה מעדות עורכת הדין [REDACTED] ואביה, בתום הטפול בצוואה, בעצומו של יום עבודה גדוש,
30 ערב הפגזה, מצאה [REDACTED] לזכון לעזוב את המשרד ולהתלוות לאביה שהסיע את המנוחה לביתה.

31

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 אין הסבר מדוע נדרשה עוה"ד [REDACTED] להתפנות מעסוקיה למטרה זו, כאשר במקום נכחה
2 המבקשת שהביאה את המנוחה במכוניתה ויכלה אף להחזירה באותה דרך. נוכחותה של
3 עו"ד [REDACTED] בלתי מוסברת, גם מן הטעם שהיא עצמה אינה נוהגת ומי שהסיע את המנוחה
4 הוא האב.
5

6 את ההסבר לנסיעה לבית המנוחה ספקה עו"ד [REDACTED] בהמשך דבריה.
7 בדירת המנוחה נתנה המנוחה הלוואה על סך 300,000 ש"ח לאביה של הגב' [REDACTED]. וכך היא
8 אומרת (עמ' 12 לפרוטוקול):
9

10 "למיטב זכרוני הצ'ק הבנקאי היה ביום 14.7.97 וזה מועד ההלוואה. זה היה
11 ביום עריכת הצוואה. ההלוואה לא נערכה כמסמך הלוואה, ההלוואה נתנה
12 בבנק. הצ'קים נתנו באותו מעמד...
13 אני הייתי נוכחת בעת מתן ההלוואה, באותו יום במשרד ובאותו יום היינו
14 אצל המנוחה בבית...
15 לא נערך מסמך בכתב בענין ההלוואה, ענין ההלוואה סוכם אצל המנוחה
16 בבית בנוכחתי, באותו מעמד נכתבו השיקים של אבי".
17

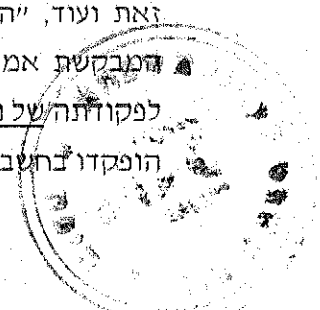
18 ועל מטרת ההלוואה היא אומרת: "אבי קבל הלוואה מהמנוחה הוא דבר איתי על זה, אני
19 הייתי בסכסוך גירושין ואבי קנה דירה והיה זקוק לכסף וכל חיפה יודעת"...

20
21 לדברי המבקשת ו[REDACTED] ההלוואה נועדה לו, דא עקא מעדותו ומעדות עו"ד [REDACTED] עולה
22 כי הכסף שקבל נועד לממון דירה שבתו (עוה"ד [REDACTED]) מתגוררת בה.
23

24 הנה כי כן ההלוואה שסוכם עליה עם המנוחה כנטען, במעמד הצוואה או בסמוך לכך, נתנה
25 למר [REDACTED], מי שהיה עד לצוואה, והיא נועדה לרכישת דירה לשמוש של הבת - עורכת
26 הצוואה והעדה לה.
27

28 אין מחלוקת שאת ההלוואה שנתנה למר [REDACTED] בהמחאה בנקאית, בצעה המבקשת מחשבון
29 של המנוחה. ההלוואה ניתנה ללא ריבית וללא הצמדה.
30

31 זאת ועוד, "ההלוואה" בסך 300,000 ש"ח שנתנה למר [REDACTED] "בשם" המנוחה ע"י
32 המבקשת אמורה היתה להיות מוחזרת ב-7 שיקים, ללא ריבית וללא הצמדה, ערוכים
33 לפקודתה של המבקשת ולא של המנוחה - המצווה - המלווה. (ההמחאות שנמסרו למבקשת
34 הופקדו בחשבון הבנק של בת המבקשת).

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 לא זו בלבד שעורכת הדין שערכה את הצוואה, נבחרה ע"י המבקשת שהיתה לקוחתה, ולא
3 עפ"י בחירת המנוחה אלא שלעורכת הדין היתה נגיעה אישית בעניינה של המנוחה - קבלת
4 הלוואה בתנאים מפליגים, שנמסרה לאביה לצורך עזרה בממון רכישת דירה למגוריה.
5
6 כאמור לעריכת הצוואה לא קדמה פגישה עצמאית בין המנוחה לבין עורכת הדין ואף לא
7 קוימה שיחה טלפונית במהלכה הבהירה המנוחה את כוונותיה ואת רצונה.
8 טיוטת הצוואה לא הוכנה מבעוד מועד, כדי לאפשר למנוחה להעיר הערותיה לגבי הצוואה
9 או להתייעץ בקשר אליה.
10
11 בנסיבות אלה לא ניתן לסמוך על עדותה של עוה"ד באשר למצבה הנפשי של המנוחה בעת
12 חתימת הצוואה, ולא ניתן לסמוך על דבריה לפיהם בררה עם המנוחה את רצונה והתרשמה
13 מצלילותה ומחופש הרצון שלה.
14
15 עדותה ועדות אביה, למצער, אינן ראויות להסתמכות בכל קביעה עובדתית לענין
16 כשרותה של המנוחה בעת עשיית הצוואה, ומכל מקום גם על פי מבחן נסיבות עריכת
17 הצוואה, מוכח העדר חופש הבחירה של המנוחה ותלותה המוחלטת במבקשת.
18
19 הנה כי כן על פי כל אחד מהמבחנים המקובלים בפסיקה הוכחה תלות מוחלטת, מקיפה
20 ויסודית של המנוחה במבקשת המקימה את החזקה על פיה פעלה המצווה בעשותה את
21 הצוואה שלא מרצונה החופשי אלא תחת השפעת תלותה במבקשת, ובנסיבות בהן לא זכתה
22 ליעוץ משפטי בלתי תלוי.
23
24 חזקה זו מעבירה את נטל ההוכחה אל המבקשת להוכיח העדר השפעה בלתי הוגנת.
25
26 מסקירת העניינים, שהובאה בפרקים הקודמים, בהרחבה, עולה כי לא רק שהמבקשת לא
27 השכילה להפריך את החשש להשפעה בלתי הוגנת, אלא שהוכח בעליל מתוך התנהלות
28 העניינים, כי המצווה היתה משוללת רצון עצמאי, נעדרת כל יוזמה בנהול עניינה תלויה באפן
29 מוחלט במבקשת ומבודדת מכל מי שהיה עשוי לסייע לה להחלץ מהמצב. את התלות
30 המוחלטת נצלה המבקשת, תוך יצירת מראית עין של סיוע למנוחה, לקדום מטרותיה
31 האישיות, תוך התעלמות מטובת המנוחה, בנגוד גמור לאנטרסים שלה ומתוך כוונת מכוון

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 להשתלט על רכושה, בחייה, באמצעות יפוי הכת, ועל מה שיוותר ממנו אחרי לכתה,
 2 באמצעות הצוואה נשוא דיונונו.
 3
 4
 5 53 יש לזכור כי למנוחה לא היתה מגבלה פיזית שמנעה ממנה תפקוד עצמאי, היא לא היתה
 6 רתוקה למיטתה ולא היתה לה מגבלת ניידות מחמת נכות או ליקוי פיזי, ועל אף העדר
 7 מגבלה כזו שמטה מידיה לחלוטין את נהול כל ענייניה.
 8 התנהלות עניינים זו, מצביעה על פניה על מגבלה בתחום הנפשי, על חוסר תובנה של המנוחה
 9 למצבה ועל העדר מוחלט של שפוט תקין - שאלו היה קיים לא היה יכול להתהוות מצב בו
 10 שלטה המבקשת במנוחה וברכושה ללא מצרים ובלא התערבות או בקורת כלשהי של
 11 המנוחה, שכאמור בעבר היתה אישה עצמאית דעתנית משכילה נמרצת ומוכשרת בנהול
 12 ענייניה.
 13
 14 הדעת נותנת כי אצל המנוחה חלה התערעורת בריאותית-נפשית שהלכה והחמירה מאז
 15 ראשית 1996.
 16 הנחה זו המתבקשת מהשתלשלות העניינים שתוארה לעיל מביאה אותנו לדיון במצבה
 17 הבריאותי של המנוחה בעת עריכת הצוואה, ובסמוך לפניה ואחריה.
 18
 19 ולא למותר לשוב ולהזכיר בהקשר זה שהנטל להוכחת כשרותה של המצווה, מוטל על
 20 המבקשת, משנמצא פגם בצוואה ומשהוכחה תלות של המצווה במבקשת.
 21
 22 54 טענת המתנגדת היא כי בעת עריכת הצוואה המנוחה סבלה מליקוי שכלי ותפקודי, עקב
 23 גילה המתקדם ועקב מחלת האלצהיימר ממנה סבלה.
 24
 25 את דבריה סומכת היא על השתלשלות העניינים המצביעה על אבדן השפוט התקין של
 26 המנוחה, על עדות פקידת הסעד ועל חוות דעתם של שני המומחים הד"ר [REDACTED]
 27 [REDACTED] וד"ר [REDACTED].
 28
 29 היתה ביוזמתן של אחייניות המנוחה, לאחר שעמדו על מצבה
 30 באוגוסט 1997, ולאחר התערבות שרותי הרווחה.
 31

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1 ד"ר [REDACTED] מומחה בפסיכיאטריה, מנהל מחלקה פסיכוגריאטרית במרכז לבריאות
2 הנפש בטירת הכרמל, בדק את המנוחה ביום 15.10.97 (שלושה חדשים לאחר מועד
3 החתימה על הצוואה).

4
5 את הממצאים קבע על יסוד אנמנזה שקבל מהמשפחה ובאופן חלקי מהמנוחה, ועל יסוד
6 בדיקה והתרשמות בלתי אמצעית מהנבדקת.

7
8 את ממצאי הבדיקה תאר כך:

9 "נראית כפי גילה, מוזנחת בהופעתה החיצונית ובמצב תזונתי ירוד.
10 משתפת פעולה חלקית בלבד בזמן הבדיקה עקב חשדנות בולטת כלפי הבודק
11 והמלווים. מתפרצת בקלות בכעס. בהכרה מלאה. לא מתמצאת כלל בזמן,
12 מקום ואנשים. מדברת בשטף אך עם מעט תכנים ומתברר שקיימות הפרעות
13 קשות ברכוז וזכרון מיידים וגם לטווח רחוק. שפוט ושקול לקויים. אין כל
14 תובנה למצבה, אפקט כעוס, מתפרצת בקלות כלפי הסובבים אותה".
15 (ההדגשות אינן במקור - צ.ק)

16
17 מסקנתו היתה כי המנוחה סובלת מאלצהיימר - בינוני - חמור עם הפרעות קשות בתפקוד
18 יומיומי המלווה בחסר תובנה למגבלותיה השכליות והתפקודיות. בשל מצבה, מסכנת את
19 עצמה, אינה מסוגלת לדאוג לצרכיה, זקוקה לטיפול אישי כולל הרגעי במסגרת מוגנת -
20 מחלקה לתשושי נפש וזקוקה לאפטרופוס על גופה ועל רכושה.
21 חוות הדעת של ד"ר [REDACTED] הוגשה ע"י המבקשת עצמה לבימ"ש בתמיכה לבקשתה
22 למנותה אפטרופא למנוחה. (מוצג נ/3).

23
24 משהוגשה תעודה זו ע"י המבקשת בהליך משפטי שהיא יזמה (ר' ס' 4 למוצג נ/17) ומהגישה
25 במצורף לבקשתה תצהיר שהעובדות הנטענות בו מאשרות את ממצאי הבדיקה, אין היא
26 יכולה להתכחש לאמיתותה ואמינותה, מה גם שהיא לא טרחה לזמן את עורכה לחקירה
27 נגדית במהלכה יכולה היתה להציג בפניו את השגותיה, אם היו כאלה.

28
29 אשר על כן הממצאים הכלולים בחוות דעתו של ד"ר [REDACTED] - לא הופרכו ואינם יכולים
30 להיות שנויים במחלוקת.

31
32 חוק לממצאים אלה יש בחוות דעתו של ד"ר [REDACTED]. ד"ר [REDACTED] הוא מומחה ברפואה
33 פנימית וגריאטרית, מומחה לאבחון קליני ומנהלו לשעבר של ביה"ח הגריאטרי - שקומי
34 "מל"מ" במשך שנים רבות.

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 חוות דעתו נתנה לבקשת המתנגדת לצורך הגשתה לבית המשפט, אך הממצאים עליה בסס
3 את חוות הדעת, נתקבלו במהלך בדיקה שערך למנוחה בביה"ח "פלימן" ביום 18.11.97. על
4 פי הפנייתה של רופאת המשפחה של המנוחה, הד"ר [REDACTED] (ממרפאת "רש" אליה חזר התיק
5 הרפואי, לאחר התערבות שרותי הרווחה).

6
7 הבדיקה נועדה לאבחון מצבה של המנוחה לצורך קביעת המסגרת המתאימה למצבה, והיא
8 נערכה לבקשת גורם אוביקטיבי שאין לו ענין עם הדיון שבפני. ואלה ממצאי הבדיקה:

9
10 **"בבדיקה זו היתה במצב פסיכוטי עם מחשבות שווא, לא היתה מסוגלת**
11 **להשתתף עקב כך במבחנים קוגניטיביים, לא הבינה את משמעות המשימות**
12 **הפשוטות ביותר, התמצאותה בזמן ובמקום כמו כן זכרונה היו לקויים**
13 **ביותר".**
14

15 ממצאי הבדיקה אשרו את אבחנתו של ד"ר [REDACTED] שבדק את המנוחה, חודש קודם לכן,
16 לפיה המנוחה סבלה מדמנטיה מסוג אלצהיימר בדרגה גבוהה (6 מתוך 7).
17 בהעדר מידע מתועד על מצבה קודם לעריכת הצוואה, ניתן רק להעריך את מצבה אז, על
18 יסוד הממצאים שנקבעו בבדיקות שנערכו בסמוך לאחר הצוואה (ד"ר [REDACTED] 3 חודשים)
19 וד"ר [REDACTED] (כארבעה חודשים).

20 בחוות דעתו (נ/8) קבע ד"ר [REDACTED] כי בעת שהמנוחה חתמה על הצוואה היא עשתה כן כאשר
21 כושר התבונה ושקול הדעת שלה היו לקויים ביותר ולפיכך הוא סבור שהיא לא היתה
22 מסוגלת להבין את משמעות ותוכן המסמכים עליהם חתמה.
23

24 למסקנה זו הוא הגיע בהתבסס על ממצאי הבדיקה שערך למנוחה ומתוך הכרות מקצועית
25 עם מהלך מחלת האלצהיימר.
26

27 לדבריו מדובר במחלה כרונית פרוגרסיבית הנמשכת כ-10 שנים עד למות החולה, והתבונה
28 ושקול הדעת נעשים לקויים כבר בשלבים הראשונים של המחלה. לפי מהלך המחלה,
29 והתבסס על ממצאי הבדיקה, קבע כי אין זה סביר שתקופה קצרה לפני הבדיקה היה
30 מצבה המנטלי מניח את הדעת, ובהתחשב בדרגת החומרה שנצפתה אצל ד"ר [REDACTED]
31 ואצלן בבדיקה סביר שהתבונה והשפוט שלה היו פגומים במידה קשה במועד החתימה על
32 הצוואה.
33

בתי המשפט

ע"ז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

57. ד"ר [REDACTED] עמד בחקירה נגדית ארוכה וממצה. ב"כ המתנגדת תקפה את חוסר היכולת שלו לזכור באופן ספציפי את סטואצית הבדיקה. ואולם בכך אין כדי לערער את מהימנותו שכן הבדיקה נערכה שלוש שנים לפני מתן עדותו, ומאחר שבמהלך עבודתו הוא פגש חולים רבים, לא צפוי שזיכור פרטים של כל בדיקה שערך. לשם כך הנוהל הרפואי התקין מחייב רשום בתיק הרפואי ועריכת סכום מחלה. ד"ר [REDACTED] רשם את ממצאיו סמוך לאחר הבדיקה ומתוך הרשומים רענן את זכרונו, לצורך גבוש חוות הדעת.

את האפשרות שהציעה ב"כ המבקשת שמצבה של המנוחה התדרדר במהירות במהלך 3-4 חודשים מאז החתימה ועד לבדיקה שלל המומחה כבלתי סבירה בהתחשב בטיבה הפרוגרסיבי של המחלה ובקצב התקדמותה האיטי הנמשך על פני שנים. לדבריו בשלביה הראשונים, בשנים הראשונות של המחלה ניתן שלא לאבחנה, אם כי התנהגויות חריגות ויוצאות דופן, מוסברות בדיעבד ולאחר ההחמרה, כסימפטומים ראשוניים של המחלה.

עדותו של ד"ר [REDACTED] מהימנה עלי. הבדיקה המקורית נעשתה בחייה של המנוחה, זמן לא ארוך לאחר החתימה על הצוואה ובלא קשר להליך משפטי כלשהו. ממצאיה תואמים ממצאי הבדיקה האוביקטיבית של ד"ר [REDACTED] ומסקנתו מנומקת היטב ומעוגנת בידע המקצועי ובנסיונו עתיר השנים בטפול בקשישים.

חוות דעת זו גם עומדת בהתאמה לעדויות אחרות שהובאו בפני:

עדותה של פקידת הסעד [REDACTED], שפגשה במנוחה מספר שבועות לאחר החתימה (אוגוסט 1997) ממנה עלה כי המנוחה לא היתה מסוגלת לדאוג לענינה, היתה במצב של בלבול, מלוכלכת מוזנחת ומתקיימת בסביבה המעידה על הזנחה קשה עקב חוסר תפקוד בסיסי לאורך תקופה נכרת (עדות הגב' [REDACTED] עמ' 94-98).

העדויות מתיישבת גם עם עדותו של השכן מר [REDACTED] אשר העיד על התנהגות חריגה ומוזרה שניצניה נראו מספר שנים לפני 1997. גם עדות הגב' [REDACTED], (עמ' 21 לפרוטוקול), שתארה את ההתנהגות המשונה של המנוחה בשלהי 1995, במהלך טיול גמלאים לאילת משתלבת בתמונה הכללית, המצביעה על התדרדרות נמשכת, השוללת את ההנחה שחלה החמרה פתאומית סמוך לפני הבדיקה.

לפיכך את העובדה שהמנוחה אבדה ענין ויכולת לטפל בכל עניניה ללא יוצא מן הכלל ושמה מידיה את השליטה והפקוח על עניניה הכספיים באופן שאפשר רקון חשבונה, מתבקשת היא שתהליך ההדרדרות המנטלי, עקב הדמנציה החל לפני שנים

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

- 1 וב- 1995-1996 הלך והחמיר עד שהגיע לדרגת החומרה שנצפתה בבדיקות שנערכו בסמוך
2 לאחר החתימה.
- 3
- 4 58. כזכור, נטל ההוכחה על המבקשת, לשלול קיומו של ליקוי שכלי אצל המנוחה שיש עמו
5 פגיעה בשפוט. נטל זה נסתה המבקשת להרים באמצעות עדותה ועדות בתה ועדים אחרים
6 מטעמה על מצבה התקין כביכול של המנוחה בעת החתימה על הצוואה.
7
- 8 המבקשת ובתה, שנהנו מרכושה של המנוחה בחייה וקוו להנות מהנותר ממנו,
9 לאחר מותה, עפ"י צוואה, הן עדות בעלות ענין, אינן ראויות לאמון, ואין בדבריהן כדי
10 לסתור את הראיות האוביקטיביות.
- 11
- 12 59. על עדות עוה"ד [REDACTED] ואביה הרחבתי דברי בפרקים 49-52 לפסק הדין.
13 איני מאמינה כי עוה"ד [REDACTED] הטריחה עצמה להרהר בכושרה השכלי של המנוחה או הבנתה
14 את המעמד. כל שאוכל להניח "לזכותה" של עורכת הדין [REDACTED] - הוא שהיא פעלה תוך
15 "עצימת עיניים". הקשר שלה עם המבקשת והענין האישי שהיה לה, בהקשר להלוואה הופך
16 את עדותה לחסרת ערך בכל הנוגע לכשרותה של המבקשת.
17
- 18 60. גם עדותו של ד"ר [REDACTED] אשר נתן תעודה רפואית המעידה על מצבה התקין כביכול של
19 המנוחה מספר ימים לאחר עריכת הצוואה (ת/2) אינה מהימנה עלי.
20 ד"ר [REDACTED] לא היה הרופא המטפל של המנוחה ואף לא נמנה עם צוות המרפאה הקבועה
21 שלה.
22 לא היתה לו כל הכרות קודמת עם המנוחה והוא זומן לבקשתה ולצרכיה של המבקשת
23 בשתי הזדמנויות שונות מבלי שנאמרה לו האמת באשר למטרת הבדיקה. מדבריו עלה כי
24 בדיקתו היתה שטחית לא תועדה בגליון הרפואי, אף שהתיק הועבר אליו ביוזמת המבקשת,
25 והוא לא העסיק את עצמו בשאלה המתחייבת, מדוע נזקקו לשרותיו שעה שניתן היה לזמן
26 את רופאת המשפחה, או לגשת אליה במרפאה הנמצאת סמוך לבית המנוחה. הוא לא ערך
27 לה בדיקה פיזית מינימלית ואף לא הפנה אותה לברור כזה.
28
- 29 איני מאמינה לו שערך למבקשת "מיני מנטל טסט", כדבריו, בע"פ בפגישה קצרה למטרה
30 [REDACTED], שלא הצריכה לכאורה בדיקה כזו.

31

בתי המשפט

עו 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

- 1 עדותו אינה ראויה לאמון, גם מן הטעם שהוא נהג בחוסר הגינות ויושרה מקצועית כאשר
 2 הסכים, לצורך בדיקה אקראית קודמת, בשנת 1996, להעברת תיקה הרפואי למרפאה
 3 מרוחקת ברכסים בידעה כי בכך יקשה לבצע מעקב רפואי ראוי לקשישה בעתיד.
 4
 5 בדיקה רפואית, ע"י רופא שאינו מומחה בתחום הנפש או הגריאטריה, בהעדר הכרות
 6 קודמת עם הנבדקת, ללא בדיקה של ההסטוריה הרפואית, ללא בדיקות אוביקטיביות שהן,
 7 ללא תעוד ועל בסיס "מזדמן" אין בה כדי לערער את אמינות חוות הדעת של ד"ר [REDACTED]
 8 וד"ר [REDACTED].
 9
 10 61. עד נוסף שעל דבריו מסתמכת המבקשת להוכחת שפוטה התקין של המנוחה וצלילותה הוא
 11 עורך הדין [REDACTED].
 12
 13 אין מחלוקת שעו"ד [REDACTED] לא טפל בענייני המבקשת בעבר. משרדו מצוי ברמת גן, ובעת
 14 שנתבקש לטפל בענייני המנוחה היה בעל ותק של שנה במקצוע. הקשר שלו עם המבקשת
 15 החל בהקשר למכירת הדירה בלונדון בשלהי 1996 והיא הופנתה אליו ע"י רוכש הדירה,
 16 [REDACTED] שהוא גיסו של עו"ד [REDACTED]. (עדות הרפז, עמ' 67). עו"ד [REDACTED] אישר ואימת את חתימתה
 17 של המבקשת על המסמך 3/ לבקשתה.
 18 אף שעה"ד הטריח עצמו מר"ג לחיפה, לצורך אשור חתימתה של המבקשת על מסמכי
 19 העברת הדירה בלונדון, הרי הפגישה בינו לבין המבקשת נערכה בבית קפה ולא בבית
 20 המנוחה. פגישה זו בין המבקשת לעוה"ד היתה בנובמבר-דצמבר 1996.
 21
 22 לטענתו הוא פגש במנוחה פעם אחת בביתה, וזאת כדי לקבל ממנה אשור לטפל בענייניה.
 23 לדבריו, במהלך פגישה זו התרשם מתפקודה התקין ומצלילותה. הוא לא ידע לנקוב
 24 בתאריך הביקור בהעדר כל רישום, אך אמר שהביקור היה כנראה בסוף 1996 - תחילת
 25 1997.
 26
 27 לדבריו הגיע לפגישה זו על פי הזמנת [REDACTED] שבקשה ממנו, בהסתמכה על יפוי הכח
 28 [REDACTED] במספר עניינים של המנוחה: ענין הדירות בנהריה, חשבון בנק במריל לינץ, ומשיכת
 29 [REDACTED] הבינלאומי והעברתם לחשבונה של המנוחה בבנק לאומי. הגם שטען כי הגיע
 30 לבית המנוחה לבקשתה ולצורך טפול בענייניה, לא מצוי בידיו יפוי כח מטעם המנוחה. (ולא
 31 [REDACTED] שנתקן יפוי כח כזה).

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 מחומר הראיות שהונח בפני עולה כי ענין הדירות בנהריה טופל על ידו בנובמבר 1996, וזאת
3 בטרם פגש במנוחה אישית, ועל פי שיחה טלפונית ועל סמך הודעת פקס, נושאת חתימה
4 הנחזית להיות חתימתה של המנוחה, ואשר אין כל ודאות שהיא אכן חתימתה.

5
6 אף שבמועד זה לא פגש במנוחה, ועל כן לא יכולה היתה להיות לו ודאות באשר לזיהויה
7 בשיחת הטלפון, ובוודאי שלא היתה יכולה להיות לו אינדיקציה על כשרות החתימה על גבי
8 הודעת הפקס, הוא החל לטפל בענייניה, ובין היתר אשר כשרותו של יפוי הכח על שם
9 המבקשת, אשר הוטל ספק בכשרותו.

10
11 לצורך זה, הוא פנה למשטרת נהריה, שערכה אותה שעה חקירה בתלונת המתווך [REDACTED] על
12 רקע טענתו לזיוף יפוי הכח, ואשר בפניהם, כבא כוחה של המנוחה את כשרותו של יפוי
13 הכח. כאמור בשלב זה אף לגרסתו טרם פגש במנוחה.

14
15 התנהגות זו כשלעצמה מלמדת על אמינותו של עו"ד [REDACTED], שלא עלה בדעתו לבדוק באופן
16 בלתי אמצעי, עם המנוחה, בפגישה פנים אל פנים את עמדתה ביחס ליפוי הכח וזאת כאשר
17 הוטל ספק בכשרות יפוי הכח וכאשר תלויה ועומדת חקירת משטרה בעניין כשרות
18 פעולותיה של המבקשת.

19 עו"ד [REDACTED] לא ראה לנכון לשאול את עצמו ואת המבקשת מדוע נדרש עו"ד מרמת גן לאשר
20 יפוי כח, בהסתמך על הודעת פקס שאמיתותה אינה ניתנת להוכחה, כאשר סביר יותר
21 שנותנת יפוי הכח עצמה - המנוחה, אם היא חסרת מגבלה, יכולה היתה להסיר את החשש
22 בשיחה ישירה עם המשטרה. התנהלות כזו היתה אמורה להדליק נורה אדומה אצל כל איש
23 מקצוע הגון ומנוסה.

24
25 כאמור עו"ד [REDACTED] טען שהמפגש שלו עם המנוחה היה בסוף 1996, ונדונו בו ענייני הדירות
26 בנהריה וענין העברת הכספים מהבנק הבינלאומי. לדבריו נתבקש ע"י המבקשת לטפל
27 בסרובו של הבנק לכבד הוראה שלה על פי יפוי הכח להמרת -90,000 ליש"ט מחשבון
28 המנוחה ולהעברתם לחשבון אחר שלה.

29
30 מרשת הבנק הבינלאומי היתה במאי 1997, פניית המבקשת לבנק היתה במאי 1997 (מסמך
31 מסומן ש/12) בקבוצת המסמכים שצורפה לחו"ד [REDACTED]. פנייתה זו סורבה ע"י הבנק,
32 ורק אז התגורר הצורך בהתערבות עו"ד [REDACTED].

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1
2 כתוצאה "מהשתדלותו" של עוה"ד [REDACTED] אצל הבנק, הופשרו 1,189,000 ש"ח מחשבון
3 המנוחה ששולשלו בהמשך לכיסה של המבקשת ביולי 1997. גם בפרשה זו פעל עו"ד [REDACTED]
4 מבלי שטרם לשאול את עצמו או את המבקשת, או את המנוחה, מדוע אין המנוחה נגשת
5 בעצמה לבנק המצוי במרחק 5 דקות מביתה ומסדירה את העניין ללא צורך בהתערבותו.

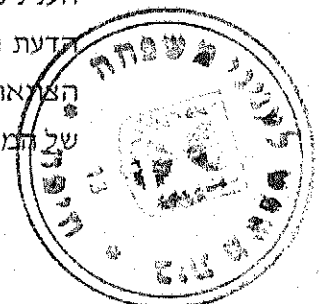
6
7 מכל מקום ענין זה לא יכול היה להיות נדון בפגישה עם המנוחה ב-1996. ומאידך כמוכח
8 ענין הדירות בנהריה טופל עוד לפני שנערכה פגישה.

9
10 מתי אם כן נערכה פגישה ולאיזה מטרה?
11 בהעדר כל רשום ולנוכח אי ההתאמה בנושאי השיחה והמועדים, ולנוכח התנהגותו שהיתה,
12 למצער, רשלנית בפרשת דירות נהריה ופרשת הבנק הבינלאומי אין זה ראוי לסמוך על
13 עדותו ולבסס עליה ממצא כל שהוא.

14
15 זאת ועוד, אף אם התקימה פגישה עם המנוחה במועד כלשהו, הרי שבהעדר היכרות קודמת
16 עם המנוחה, לנוכח חוסר הנסיון, הותק הקצר, והנכונות ל"עצום עיניים" אל מול השאלה
17 המתחייבת - מדוע אין המנוחה מסדירה את עניינה בעצמה, בהעדר מגבלה, ראוי להתייחס
18 בזהירות רבה לעדותו, ואין לייחס לה משקל.

19
20 סוף דבר, העדויות שהביאה המבקשת להוכחת כשרותה וצלילותה של המנוחה, כולן נגועות
21 בחוסר אמינות וחוסר הגיון. חלקן (של המבקשת ובתה) היו עדויות של צד מעוניין חלקן
22 (של ד"ר [REDACTED] ועו"ד [REDACTED]) - נגועות בלהיטות לבצע עבודה בתמורה, בהליך בלתי תקין
23 תוך חוסר נסיון וחוסר מיומנות ובהעדר יושרה מקצועית אלמנטרית. (על הערכת אמינותם
24 של עדות עורכת הדין [REDACTED] ואביה תרחבתי בפרק קודם ודי בכך).

25
26 מכל מקום אין בראיות אלה כדי לסתור את המסקנות המתקבלות במקובץ מתוך התנהלות
27 העניינים המעידה על העדר כל שליטה של המנוחה בעניינה, מתוך עדות פקידת הסעד וחוות
28 הדעת הרפואיות של ד"ר [REDACTED] וד"ר [REDACTED] על מצבה של המנוחה סמוך למועד כתיבת
29 הצוואה, ואין בהן כדי להרים את נטל ההוכחה המוטל על המבקשת להוכחת צלילות דעתה
30 של המנוחה והעדר פגם ברצונה החופשי.

בתי המשפט

ע" 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

טענת הזיוף: 62.

1 הטענה לפיה החתימה על הצוואה אינה חתימתה של המבקשת הועלתה לראשונה ע"י
2 המתנגדת, לאחר שהחלו ההליכים. חוות הדעת של העד מטעמה, מר [REDACTED] נ/24,
3
4 נ/25 הוגשה לאחר תחילת הראיות.
5

6 לבדיקתו של המומחה עמדו החתימות שבמחלוקת - הן החתימות הנטענות להיות חתימות
7 המנוחה על עותקי הצוואה ויפוי הכח שנערך בסמוך.
8 לצורך השוואה קיבל המומחה לידי מסמכים אקראיים שנחתמו בעבר ע"י המנוחה, ואשר
9 לגבי אמיתותם אין מחלוקת.
10

11 מסקנתו מהבדיקה היא כי אין התאמה בין החתימות האמורות להיות של המנוחה
12 בשלושת עותקי הצוואה ובעותקי יפוי הכח שבמחלוקת.
13 לדבריו, בכל החתימות שבמחלוקת מופיעים סימנים האופייניים לחיקוי חופשי שנעשה על פי
14 חתימות המנוחה - [REDACTED]
15

16 מטעם המבקשת הוגשה חוות דעת של הגרפולוגית [REDACTED]
17 על פי חוות דעת זו החתימות על עותקי הצוואה ויפוי הכח מיום 14.7.97 הן חתימות
18 אוטנטיות של המנוחה.
19

20 ב"כ הצדדים הקדישו את עיקר חקירתם הנגדית את המומחים לתקיפת מהימנותם, כאשר
21 כל אחד מהם ממציא פסקי דין בהם הובעה בקורת על חוות דעת המומחה הנגדי או מקרים
22 בהם הועדפה חוות דעת של מומחה הצד שכנגד.
23

24 לא ראיתי להדרש בהרחבה ל"זו קרבי" שנהלו ב"כ הצדדים בנושא אמינות המומחים. כל
25 שניתן לומר בענין זה, שהעובדה שחוות דעת של מומחה לא נתקבלה בעבר בפרשה זו או
26 אחרת אין בה כשלעצמה להטיל דופי במקצועיותו, מומחיותו או אמינותו, דרך כלל.
27

28 ששני הצדדים בלהיטותם לתקוף את מהימנות חוות הדעת הנגדית, זנחו את הבסוס
29 הדרוש לחוות הדעת של המומחה מטעמם.
30

31 אין די בהיטותו של המומחה מטעם המתנגדת כי החתימות אינן חתימות המנוחה. זוהי
32 מסקנה שאין מאחוריה בסוס מספיק בהעדר הסבר והנמקה ראויים.

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

חוות דעתו של מומחה היא כלי עזר בידי בימ"ש אך אין הוא כבול במסקנות. צד המבקש מביהמ"ש להסתמך על מסקנות המומחה מטעמו חייב להביא בפני ביהמ"ש את הקריטריונים המדעיים על יסודם בנה את ממצאיו, וזאת כדי לאפשר לביהמ"ש לבדוק את נכונות המסקנה. ולענין זה יפים הדברים שנאמרו ע"י מ"מ הנשיא, לנדוי (כתוארו אז), בע"א 46/77 (פד"י ל"ג 715, 1 בעמ' 719).

"הכל מסכימים שמותר לבימ"ש לקבוע אמיתות של חתימה על סמך חוות דעת של מומחה למקצוע זה, אולם המסקנה הסופית מוסיפה להיות בידי בימ"ש והוא ולא אחר, צריך להשתכנע באמיתות החתימה. כדי שחוות דעת גרפולוגית תוכל לשמש יסוד לפס"ד, צריך התהליך שבו הגיע המומחה למסקנתו להיות גלוי בפני השופט, כי הרי הגרפולוגיה אינה מדע סתרים שצפונותיה אינן נתנות להסברה אף לשופט שלא התמחה במקצוע זה ואין להפוך את חוות הדעת הגרפולוגית מעין אוראקל של דלפי".

נראה שמתוך ששני הצדדים רכזו את מלחמתם זה באמינותו של זו, הם נמנעו מלנמק את מסקנותיהם באופן הנדרש ומטעם זה אין הן יכולות להוות יסוד לקביעה באשר לאמיתות החתימה.

64. אינני מקבלת את טענת הזיוף לא רק מהטעם של העדר ההנמקה המספקת של המומחה אלא גם משום שלנוכח הראיות האחרות עולה, שהמנוחה עצמה נכחה במעמד החתימה, ולא היה איפוא צורך, או אפשרות לזיוף החתימה.

בסקירה על מעמד עריכת הצוואה, ספרה עוה"ד [REDACTED] כי נפגשה עם המנוחה במשרדה ובהמשך בביתה. אין מחלוקת כי במעמד זה "נרקחה" עסקת ההלוואה. כך שאין לחלוק על עצם קיומו של מפגש בין המנוחה לבין עוה"ד [REDACTED]. אם זויפה החתימה, לשם מה היה צריך להביא את המנוחה לעו"ד [REDACTED]?

זאת ועוד, ככל שהבקורת כלפי התנהגות עוה"ד [REDACTED] במעמד החתימה היא חמורה, איני מוכנה לקבל את ההנחה שעו"ד [REDACTED] היתה שותפה למבקשת למעשה של זיוף הצוואה. קבלת המסקנה שהחתימה זויפה מחייבת את הקביעה כי עוה"ד [REDACTED] ואביה ספרו על מפגש [REDACTED] התקיים, בידיעה שהמבקשת או מי מטעמה זייף את החתימה, והזמינה את התצהיר, [REDACTED] והעדות בבימ"ש לצורך הכשרתה. קביעה כזו אינה יכולה לעלות מתוך הראיות

שחובאו בפני.

בתי המשפט

עז 000151/98

בית משפט לענייני משפחה חיפה

בפני כבוד השופטת, צילה קינן

1

2 65. סוף דבר, לנוכח הפגם בצוואה, ומשהוכחו יחסי תלות מקיפה ויסודית של המנוחה
3 במבקשת הועבר אל המבקשת נטל הוכחת אמיתותה של הצוואה. משלא עלה בידה להוכיח
4 כי הצוואה נחתמה מרצונה החופשי והבלתי תלוי של המנוחה ומשלא השכילה לסתור את
5 הטענה שהמנוחה סבלה מליקוי שכלי שמנע ממנה להבין טיבה של הצוואה, דין ההתנגדות
6 להתקבל.

7

8 אשר על כן אני מקבלת את ההתנגדות ומורה על ביטול צוואת המנוחה מיום 14.7.96.

9

10 אני מחייבת את המבקשת בהוצאות המשפט ובשכ"ט עו"ד בסך 15,000 ש"ח.

11

12

13

ניתן היום י"א ב אדר א' תשס"ג, 13 בפברואר 2003 בהעדר הצדדים.

14

המזכירות תמציא העתק לבי"כ הצדדים.

15

16

(Handwritten signature)

צילה קינן, שופטת

17

18

ל.ד. / 00015198h

בית משפט לענייני משפחה בחיפה
אני מאשר
שחתיק את המתאים למקור

12 17.02.03
תאריך
מזכיר בית משפט